

Asia: VN/20350/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (panimoiden, tislaamoiden ja viinitilojen ulosmyyntioikeuden laajentaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvil haluaa lausunnollaan painottaa lakimuutoksen kielteisiä vaikutuksia erityisesti kansanterveyteen, hyvinvointialueiden talouteen ja haavoittuvassa asemassa oleviin väestöryhmiin kuten lapsiin ja syrjäytymisvaarassa oleviin.

Esityksessä on tarkoitus laajentaa paikallisten alkoholijuomien ulosmyyntioikeuksia. Kotimaiset pien- ja käsityöläispanimot voivat myydä tuotteitaan valmistuspaikoilta suoraan kuluttajille. Esityksellä parannetaan kotimaisten alkoholivalmistajien elinkeinotoiminnan edellytyksiä saavuttaa positiivisia taloudellisia vaikutuksia. Esitys korostaa positiivisia vaikutuksia matkailu- ja ravintolaelinkeinoon.

Esitys on ristiriidassa alkoholilain (1102/2017) keskeisen tarkoituksen kanssa, missä alkoholin kulutusta pyritään vähentämään rajoittamalla ja valvomalla alkoholiin liittyvää elinkeinotoimintaa. Tavoitteena on ehkäistä ja vähentää alkoholin käytöstä aiheutuvia haittoja niin yksilöille kuin yhteiskunnalle. Panimoiden, tislaamoiden ja viinitilojen ulosmyyntioikeuden laajentaminen todennäköisesti lisää alkoholinkulutusta ja sen seurauksena hyvinvointialueiden palvelutarvetta ja kustannuksia.

Hyvinvointialueilla on lakisääteinen vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä sekä alkoholin käytöstä aiheutuvien sosiaali- ja terveyshaittojen hoidosta. Mahdollinen alkoholin kulutuksen lisääntyminen heijastuu suoraan hyvinvointialueiden palvelutarpeeseen muun muassa mielenterveys- ja päihdepalveluissa, perhe- ja lastensuojelupalveluissa sekä päivystyksissä tapaturmien ja väkivaltatilanteiden lisääntymisenä.

Hyvil pitää moitittavana, että alkoholilain uudistusta tehdään pala kerrallaan (8 prosenttisten juomien vähittäismyynnin salliminen, kotiinkuljetuksen vapauttaminen ja saatavuuden laajentaminen sekä panimoiden, tislaamoiden ja viinitilojen ulosmyynnin laajentaminen), jolloin kokonaisuus hämärtyy. Näillä kaikilla uudistuksilla kavennetaan Alkon monopoliasemaa. Muistutuksena, että Alkon ensisijainen tavoite on yhteiskunnallinen, ei liiketaloudellinen. Alko tekee alkoholihaittoja ehkäisevää työtä sekä viestii alkoholin vaikutuksista terveyteen. Esityksessä ei

mainita, että lakimuutoksen myötä valmistajille asetettaisiin vastaavia velvoitteita. Alkon monopoliaseman olemassaolon perusteet ovat kansanterveydelliset. Näitä perusteita on jo aiemmin tehdyillä lakimuutoksilla heikennetty. Toteutuessaan käsillä oleva lakimuutos heikentäisi perusteita entisestään.

Suomalaisten tietoisuudessa alkoholin terveysriskeistä on merkittäviä puutteita. Rasvamaksa on Suomen yleisin maksasairaus ja sitä esiintyy jopa kolmasosalla aikuisväestöstä. Heistä joka viidennellä maksan rasvoittuminen on edennyt maksatulehdukseksi, joka voi johtaa maksakirroosiin ja maksasolusyöpään. Alkoholi sekä aiheuttaa rasvamaksaa että pahentaa ei-alkoholiperäistä rasvamaksaa. Suomessa maksakirrooseista lähes yhdeksän kymmenestä on alkoholin aiheuttamia. Maksatulehdukseen ja maksakirroosiin sairastuneiden määrä kasvaa ja sairastuneet ovat yhä nuorempia. Maksakirroosi voi johtaa vakavaan maksan vajaatoimintaan ja maksasolusyöpään. Kuolleisuus maksakirroosiin on korkea, koska 50–75 prosentissa tapauksista maksakirroosi tunnistetaan vasta äkillisen sairaalahoitoa vaativan komplikaation yhteydessä. Kuolleisuus maksakirroosiin on Suomessa Euroopan huippua.

Alkoholi ei ole normaali kulutushyödyke. Lainvalmistelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alkoholin aiheuttamiin terveydellisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin haittoihin. Alkoholin riskikäyttö on yleistä, vaikka kokonaiskulutus on vähentynyt. Alkoholin haitat koskevat suurta osaa suomalaisista. Kysymys ei ole ainoastaan suurkuluttajien ongelmasta, koska maksavaurion riski kasvaa jo, kun alkoholinkulutus on yli 30 g/vrk (2,5 alkoholiannosta). Alkoholin aiheuttamat maksasairaudet ovat merkittävä kansantauti ja yhä useammat alkoholimaksasairauteen sairastuneista ovat työikäisiä. Joka viidennen työikäisen miehen kuolema johtuu maksasairaudesta. Alkoholiriippuvaisista 70 prosenttia ei ole hoidossa ja yli puolet heistä pitää itseään kohtuukäyttäjinä. Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan vuonna 2022 alkoholisairaus oli päädiagnoosina 20 032 hoitajaksossa terveydenhuollon vuodeosastoilla. Näistä 2 362 johtui alkoholin aiheuttamasta maksasairaudesta. Nämä hoitajaksot kuormittavat hyvinvointialueiden palveluita niin sosiaali- kuin terveyspuolella.

Esityksessä todetaan, että hallituksen tavoitteena on reilun ja avoimen kilpailun edistäminen sekä luoda edellytyksiä kotimarkkinoiden kasvulle. Alkoholi on toimimaton ja lyhytnäköinen väline taloudellisen kasvun ja voiton tavoittelussa tai avoimen kilpailun edistämisessä. Alkoholihaittoja vähentävää ja laadukasta alkoholipolitiikkaa ei ole mahdollista toteuttaa elinkeinoelämän tarpeista käsin.

Edellä esitetyn perusteella Hyvil ei kannata lakiesitystä.

Kähärä Kirsti, asiantuntijalääkäri

Tuula Kock, asiantuntijalääkäri

Tarja Tenkula, erityisasiantuntija

Ellen Vogt, erityisasiantuntija

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

Kähärä Kirsti
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy